IL-BIDWI

FOLJU MAHRUĠ DARBTEJN FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

Nru. 13 IS-SIBT, IL-15 TA' MEJJU, 1943. Nru. 13

KELMTEJN MILL-EDITUR

IĊ-ĊENSIMENT TAR-RABA'

FIL-HARIFA li għaddiet, id-Dipartiment tal-Biedja kien għamel ċensiment tal-bdiewa ta' Malta u Għawdex. Għall-ewwel il-bdiewa bdew jitħassbu; minn qal li sejrin jgħollu l-qbiela u min fassal minnufih dak li ġie f'moħħu! Ir-riżultat ta' **dak iċ-ċensiment u ta' xi ieħor li sar wara, il-lum** huwa magħruf sewwa minn kulħadd. Bil-li fi żmien il-gwerra, wieħed ma jistax jikseb li jrid u kemm irid, bis-saħħa ta' dak iċ-ċensiment wieħed ikun jista' jikseb is-sehem li bil-ħaqq ikun imissu; sew jekk ikun demel artifiċjali, kemm jekk żerriegħa jew pitrolju għall-mutur tiegħu tar-raba'. Fi ftit kliem, dak iċ-ċensiment sewwa għal kull ħaġa li kienet tinħtieġ lill-bdiewa, ukoll biex wieħed jikseb il-'leave' għal qrabatu li kienu suldati.

Iżda dak iċ-ċensiment kien biss il-bidu ta' xogħol ieħor li jinħtieġ isir għal bosta ħwejjeġ li jkun hemm bżonn fil-biedja, mhux biss fi żmien il-gwerra, **iżda iktarx wisq iżjed ta' ħtieġa wara l-gwerra,** meta l-problemi jistgħu wkoll ikunu diffiċli.

Għaldaqshekk, id-Dipartiment tal-Biedja qiegħed issa jagħmel "*survey*" tar-raba' kollu ta' dawn il-Gżejjer, jiġifieri jfittex li jkollu tagħrif **sħiħ tar-raba' kejl tiegħu,** min hu s-sid, għand min hu mqabbel, u bosta rqaqat oħra li jinħtieġu. Dan it-tagħrif qiegħed jinġabar mill-Uffiċjali Distrettwali tal-Biedja li jkollhom iduru għalqa għalqa u razzett razzett.

Aħna, għaldaqshekk, nittamaw illi l-bdiewa jgħinu biex dan it-tagħrif jingħata sewwa. Il-lum il-ġurnata l-bdiewa m'għadhomx lura. Ma hemm l-ebda raġuni il-għala aħna m'għandniex ngħaddu 'l quddiem bħal pajjiżi oħra. La tħallux min idaħħlilkom f'raskom ħafna flieles. Dan it-tagħrif jinħtieġ jinġabar fl-interess tal-bdiewa u tal-biedja u xejn iżjed. Mela ta' rġiel li aħna għandna ngħinu lil min ikun inkarikat f'dan ix-xogħol, għaliex iżjed ma jitlesta malajr iżjed ikun ta' siwi għall-biedja.

Waħda mir-raġunijiet illi għalihom ikun wisq meħtieġ dan is-"*survey*", huma l-liġijiet li għad jintgħamlu li jagħtu xi drittijiet lill-bdiewa fir-raba' li jkun imqabbel għandhom—dritt għall-benefikati u ħwejjeġ hekk. Kulħadd jaf li dawn il-liġijiet u oħrajn bħalhom ilhom meħtieġa f'dawn il-gżejjer u issa wasal iż-żmien li jintgħamlu. Issaqwi wkoll jinħtieġ jiżdied, u għal dawn l-affarijiet kollha u għal oħrajn bħalhom, dan is-"*survey*" li semmejna hu tabilfors meħtieġ.

Mela l-bdiewa huma mitluba li jagħtu l-għajnuna tagħhom kollha biex l-Uffiċjali Distrettwali tal-Biedja, jew nies oħra li jistgħu jiġu mqabbdin magħhom, jiksbu t-tagħrif li jkun jinħtieġ mingħajr telf ta' żmien.

Hi drawwa ħażina f'dawn il-Gżejjer li meta tintgħamel xi ħaġa ġdida kulħadd jibda jaħseb dak li jidhirlu fuqha, u dak li jaħseb jagħmlu fatt u jwasslu lil kull min jitħaddet miegħu! Aħna nittamaw illi dawk il-bdiewa u nies oħra li f'idejhom jasal dan il-folju jgħidu lill-bdiewa oħra dak li fissirna hawn fuq li hu s-sewwa mingħajr żieda u mingħajr nuqqas biex b'hekk naqtgħu xi għajdud ħażin li jista' jiġri u li jista' jħasseb lill-bdiewa mingħajr bżonn.

Aħna għandna wkoll il-permess tal-"Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa ta' Malta u Għawdex" biex ingħidu li l-"Għaqda" tara s-siwi ta' dan is-*survey*, u tirrikkmanda lill-imsieħbin tagħha biex jilqgħuh tajjeb. Jekk hemm xi msieħbin tal-"Għaqda" li jkollhom xi dubju f'xi ħaġa, il-Kunsill Ġenerali tal-"Għaqda" jagħtihom it-tifsir li jkun jinħtieġ, jekk jiktbu lis-Segretarju. Għalhekk għinu lill-inkarikati biex dan ix-xogħol jitlesta bla dewmien.

Ejjew nissaħħu flimkien u ma nħallu l-ebda ħaġa twaqqaf il-progress li l-biedja hi miexja fih.

IS-SWIEQ TAL-PRODOTTI TAL-BIEDJA

FIL-KELMTEJN mill-Editur li deħru fil-ħarġa ta' dan il-folju fl-Ewwel ta' Mejju, tkellimna dwar ix-xirkiet ko-operattivi li fuqhom nergħu nitħaddtu fit-tul f'ħarġiet oħra 'l quddiem. F'dawk il-kelmtejn l-Editur qalilna li jkun bil-bosta meħtieġ li aħna nifhmu s-siwi tal-għaqdiet ko-operattivi u li ż-żmien għad jiġi meta l-bdiewa jaraw il-ħtieġa ta' dawn ix-xirkiet.

Fi żmien il-paċi aħna nsibu illi l-ko-operazzjoni hi meħtieġa, iżda wara l-gwerra li aħna fiha, bla dubju ta' xejn, sa nsibu illi l-ko-operazzjoni hi ħaġa li ma nistgħux inwarrbuha.

Sejrin inġibu hawn taħt, artiklu li kien deher fil-"Melita Agricola" ta' Marzu 1933—*għaxar snin ilu*—miktub mis-Sur Karm Zammit Marmarà M.B.E., u li għadu tajjeb ukoll għaż-żmien tal-lum.

Is-Swieq tal-Prodotti

"Il-biedja ta' pajjiżna tinsab fi kriżi li qatt ma rat bħalha, iżda l-bdiewa jħossu iżjed dan il-għaks għaliex il-biedja tagħna baqgħet wisq lura u jinħtieġu sforzi kbar minn bosta bnadi biex inlaħħquha spalla ma' spalla ma' dik ta' pajjiżi oħra. Il-progress li qiegħed isir fid-dinja, mill-banda l-oħra, qiegħed iġagħalna wkoll nikkonkorru ma' bdiewa ta' pajjiżi oħra li huma bil-bosta aktar il quddiem minna fit-tagħlim tal-biedja. Jekk aħna ma nibdewx mn'issa stess nimxu *b'pass imgħaġġel* biex inlaħħqu magħhom, mhux biss għad jeħdulna s-swieq kollha ta' barra, iżda jispiċċaw biex jirbħu wkoll is-swieq ta' pajjiżna bħalma ġara f'industrji oħra.

L-ewwelnett, jinħtieġ nifhmu l-bżonn li nibagħtu l-prodotti tar-raba' kondizzjonati tajjeb għas-suq. Aħna għandna nħabirku biex nimxu fuq kull sistema ġdid li jista' jħalli l-iżjed qligħ.

Il-bidwi tagħna għandu żewġ problemi x'jistudja dwar is-swieq: wieħed *kif għandu jibgħat ħxejjex u frott għall-konsum f'pajjiżna*, u l-ieħor kif għandu jibagħtu għall-pajjiżi oħra. Ta' l-aħħar huwa pont li jistħoqqlu wisq aktar min jagħti kas tiegħu billi, bħalma ġa għodt, hawnhekk il-bidwi tagħna jkun qiegħed jikkompeti ma' bdiewa ta' pajjiżi oħra, ma' bosta għaqdiet kommerċjali u oħrajn kooperativi li għandhom għaqal u kapital kbir ta' flus.

Nibdew biex nistaqsu: x'inhu l-bidwi? Il-bidwi ma hux ħaġ'oħra ħlief neguzjant. Neguzjant tajjeb iġib għall-bejgħ dawk il-ħwejjeġ li jogħġbu lill-klijenti tiegħu. Hekk u xejn inqas għandu jagħmel il-bidwi. Jekk irid ibigħ l-prodott tiegħu bi prezz tajjeb jinħtieġ jikkultiva biss dawk il-prodotti li jridu x-xerrejja u mhux dawk li jogħġbu lilu. Għandu jagħżel dawk il-prodotti l-iżjed imfittxija u dawk il-kwalitajiet li jġibu l-iżjed qligħ. X'uħud igħidulek "dan qiegħed isir diġà", iżda meta wieħed jifli l-kwalità differenti ta' l-istess xorta ta' prodott, malajr jinduna illi l-bdiewa tagħna—u sa ċertu pont in-neguzjant ukoll—għad ma fehmux l-importanza tas-swieq.

L-ewwel pass mela hu li nagħżlu dawk it-tipi jew xorta

(*Jissokta fil-faċċata 3 kolonna 2*)

'L HAWN U 'L HINN FIL-BIEDJA

Kuntratti għat-Tadam

META wieħed iħares ħarsa lura lejn l-istaġun, kull min ikkultiva xi prodott ta' ħxejjex għandu għalfejn jifraħ jew għallinqas ma jgergirx. Tassew li kien hemm fiex wieħed tqarraq u ma ħax dak li kien jistenna—difatti, il-wiċċ tal-patata ma tantx iffavorih it-temp u l-uħida ta' l-uċuħ bikrija kienet iktarx skarsa. Il-patata mwaħħra, madankollu, turi li minnha sa jkollna xi ħaġa aħjar. Imħabba l-irjieħ kiesħa li kellna f'nofs April xi wċuħ, bħalma huma t-tuffieħ tadam bikri, damu iżjed ma laħqu, iżda l-biċċa l-kbira ta' l-għelieqi jidħru li għandhom prodott sabiħ. Is-sistema tal-kuntratti tal-bdiewa mad-Dipartiment tal-Biedja għat-tuffieħ tadam ġiet milqugħa wisq tajjeb u hemm numru sabiħ ta' kuntratti li qegħdin isiru mill-bdiewa. Dan ifisser li sa jkun hemm numru kbir ta' bdiewa—jiġifieri ta' bdiewa għaqlin—li sa jiżguraw minn qabel prezzijiet tajba għal biċċa l-kbira ta' l-uċuħ tagħhom. Dawk li ma ndaħlux għal dawn l-appalti jkollhom iktarx jikkuntentaw ruħhom li jbigħu l-prodott tagħhom bi prezzijiet baxxi, kemm-il-darba jkun hemm tuffieħ tadam bix-xaba', kif, ħaġa żgħira li jista' jkun hemm f'Awissu. B'danakollu, dawk il-bdiewa li jkunu ikkuntrattaw mal-Gvern ikomplu jdaħħlu l-prezz sħiħ għall-prodott tagħhom sa dik il-kwantità li huma jkunu ftiehmu li għandhom jikkultivaw b'kuntratt.

Kuntratti għall-Kaboċċi Mfelfla

Xi bdiewa li jilħqilhom fehmuha tajjeb kemm ifendilhom li jiftiehmu mal-Gvern għall-appalt tal-prodotti tagħhom u għalhekk ikkuntrattaw li għandhom ukoll jikkultivaw uċuħ ta' Kaboċċi Mfelfla (Savoy).

Sa titqassam kwantità speċjali ta' 50 ratal ta' Sulfat ta' l-Ammonja għal kull tomna raba' lil dawk il-bdiewa kollha li jikkuntrattaw għall-koltivazzjoni u appalt ta' Kaboċċi Mfelfla. Dan id-demel artifiċjali għandu jagħmel effett qawwi fuq il-prodott. Dawk il-bdiewa li jixtiequ jikkultivaw minn din il-Kaboċċi għandhom ikunu jafu illi fil-Qasam tal-Gvern tal-Għammieri hemm kwantitajiet kbar ta' xtieli għall-bejgħ.

Id-Dudu tal-Farfett tal-Kromb

Saru ħafna sperimenti biex wieħed isib xi mezz li jeqred id-dudu tal-farfett abjad tal-kromb. Fil-waqt li bħalissa ma hemm ebda mezz żgur biex trażżan dan id-dud fuq pjanti tal-kromb li jkunu laħqu kibru, wieħed jista' jirnexxilu mhux ftit biex jeħles mill-ħsara li jista' jagħmel dan meta x-xtieli jkunu għadhom fil-ħammiela. Bixx il-ħmiemel għal bosta drabi bis-sulfat tan-nikotina mħallat bl-"Agral", sustanza li bis-saħħa tagħha t-taħlita li tbixx biha tinfirex sewwa u teħel mal-weraq. Dan il-bexx huwa ta' għajnuna kbira biex inaqqas il-qilla ta' dan il-mess ta' dud fuq ix-xtieli. Dawk il-bdiewa li jixtiequ jużaw dan il-bexx jistgħu jiksbu minnu, kif ukoll pariri kif tużah, minn għand l-Uffiċjal Distrettwali, jew minn għand il-Patologu tal-Pjanti fl-Uffiċċju tal-Biedja, il-Ħamrun.

Prezzijiet

Id-diskors fost il-bdiewa dejjem jaqa' fuq l-istess ħwejjeġ—mhux biss hawn Malta, iżda f'kull pajjiż tad-dinja—fuq it-temp u fuq il-prezzijiet, l-iktar f'pajjiż li l-oġġetti ta' l-ikel jiġuħ, il-biċċa l-kbira, bil-baħar minn barra. Dak li ma jistgħux jifhmu xi nies tar-raba' huwa l-għala l-Gvern ma jħallihomx jikkultivaw dawk l-uċuħ li jixtiequ huma. Xi bdiewa jirraġunaw b'dan il-mod: *"Kieku ma kenitx ħaġa ta' bil-fors li niżra' nofs ir-raba' tiegħi bi qmuħ, jien kont inkun nista' nikkultiva iżjed ħaxix li jġib iżjed prezz tajjeb u b'hekk naqla' iżjed."* L-ewwelnett dan mhux minnu għalkollox, u t-tieni dana disgrazzjatament ma jistax isir fi żmien il-gwerra. Issa, naraw x'jiġri jekk, flok ma jiżirgħu nofs ir-raba' tagħhom bil-qmuħ, eluf ta' bdiewa jikkultivaw il-ħaxix.—L-ewwel ma jiġri huwa illi l-ħaxix ma jkunx iġib dak il-prezz għoli li jippretendu xi bdiewa, il-għaliex jiġi żmien illi s-suq jifga bil-ħaxix ta' l-staġun u l-prezzijiet tarahom imbagħad jinżlu u jibqgħu jinżlu sakemm wiċċ ta' tomna raba' ta' ħaxix ikun wisq inqas mill-prezz tal-qmuħ. Dan, ma għandna x'ingħidu xejn, huwa naħa waħda ta' din il-kwistjoni.

Sakrifiċċji għall-Gwerra

Hemm imbagħad ħwejjeġ iżjed importanti minn dan li għidna. Fi żmien il-gwerra l-ġid tan-nazzjon għandu jiġi qabel kull interess u qligħ persunali. Miljuni ta' nies, mad-dinja kollha, kellhom iħallu l-kumdità ta' djarhom u l-familji tagħhom, jitilqu minn xogħlijiet u impiegi tajba u jagħilqu n-negozju li minnhom kienu jaqilgħu l-flus, u jingaġġaw f'xi servizz tal-gwerra bi ħlas ta' ftit xelini fil-ġimgħa. Iżda l-bdiewa huma pprivileġġjati kullimkien. Lil dawn il-Gvern iħallihom id-dar biex jikkultivaw fiż-żgur u bil-kwiet tagħhom l-egħlieqi tagħhom u biex jagħmlu iżjed flus minn sħabhom li huma inqas iffortunati u li kellhom jingaġġaw f'xi waħda mill-Forzi Armati—iżjed flus u fil-wisa' milli kienu jagħmlu fi żmien il-paċi. Il-kwistjoni jekk wieħed għandux iħallihom jikkultivaw iżjed minn ħaġa jew minn oħra hija, għalhekk, kwistjoni ċkejkna ħafna fejn dik ta' bniedem ieħor li kellu negozju kbir u kellu jħallih jew iwellih biex imur jingaġġa fis-Servizzi tal-gwerra. L-istess ġara fin-negozju komuni ta' fabbriki, u kulħadd tarah jilqa' kollox bis-sabar, il-għaliex hemm bżonn li jieħu sehem u jiġġieled sabiex il-gwerra tintrebaħ.

Dawk il-fabbrikanti li fi żmien il-paċi kienu jaħdmu oġġetti tal-lussu li jqunu l-flus—bħal arloġġi tad-deheb u x'naf jien—li huma kienu jbigħu bi prezzijiet għolja, issa kellhom imiddu għonqhom għal xogħol ieħor u jaħdmu oġġetti oħra li tant għandna bżonnhom, bħalma huma bċejjeċ ta' ajruplani "Spitfires" biex bihom inkeċċu l-għadu minn fuq Malta jew bċejjeċ ta' bastimenti biex iwasslulna l-oġġetti ta' l-ikel. Dawn in-nies tarahom jilqgħu bil-ferħ dawn is-sakrifiċċji billi jafu li aktar ma nagħmlu sforzi kbar *issa*, jiswewlna kemm jistgħu jiswewlna dawn l-isforzi, il-gwerra aktar tintrebaħ malajr. Il-bdiewa f'Malta qegħdin, tista' tgħid, fl-istess posizzjoni tal-fabbrikanti fl-Ingilterra, fil-Kanada, fl-Istati Uniti ta' l-Amerika jew fl-Awstralja. Il-bċejjeċ ta' l-ajruplani "Spitfires" jistgħu jixxebhu mal-qmuħ—l-arloġġi tad-deheb jistgħu jixxebhu mal-ħaxix bi prezzijiet għolja. Aħna għandna bżonn ta' qmuħ il-għaliex aħna f'nofs ta' gwerra li għandha tintrebaħ il-għaliex jekk ma tintrebaħx, ma jkollniex iżjed arloġġi tad-deheb għal Malta jew għall-Imperu Ingliż.

Fi żmien il-gwerra wieħed ikollu jsofri bosta sagrifiċċji, u ħadd ma għandu jħares lejn id-dwejjaq li jkollna mingħajr ma jiftakar li aħna ninsabu fi gwerra u li għalhekk jaqbel li aħna fiha nagħmlu sehemna biex noħorġu bl-unur. Niftakru tajjeb li dak li jsir fi gwerra jibqa' msemmi fl-Istorja. Nisimgħu, immela, minn min iridilna l-ġid u mhux minn x'uħud li jaħsbu biss fihom infushom u li x-xewqa tagħhom hi, forsi, dik li jaqilgħu l-inkwiet bejnietna! Naħdmu u nirsistu għar-rebħa u noqogħdu attenti li ma ntebbgħux l-isem sabiħ li għamilna għal xi bluha ta' rasna.

"IL-BIDWI" GĦALL-BDIEWA!

Dawk il-bdiewa li jafu jaqraw, jew għandhom xi ħadd fil-familja li jaf jaqra, u jixtiequ li jiksbu kopja ta' "IL-BIDWI" b'xejn meta jerġa' jiżdied il-għadd tal-ħarġa tiegħu għandhom jiktbu lill-Editur, "Il-Bidwi", Uffiċċju tal-Biedja, il-Ħamrun.

Dawk il-bdiewa li wara li jaqraw "IL-BIDWI" ma jerfgħuhx, huma mitlubin inewluh lill-Bdiewa sħabhom li minnu jistgħu jkunu jafu ħafna ħwejjeġ meħtieġa għas-sengħa tagħhom u għall-ġid tagħhom.

WIRJA TA' "FILMS" LILL-BDIEWA HAŻ-ŻABBAR

NHAR il-Hadd li għadda saret it-tielet wirja ta' 'films' organizzata mill-U.ċċju ta' l-Informazzjonijiet u mill-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa, fit-Teatru Buckingham, Haż-Żabbar. Għalkemm il-post jasa' mas-600 ruħ kien hemm mat-800 bidwi minn Haż-Żabbar u minn dawk l-inħawi li ġew wara stedina li saritilhom mill-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa.

Qabel il-wirja tal-"films" tkellem is-Sur George Zarb, Direttur tal-Propaganda fl-Uffiċċju ta' l-Informazzjonijiet, u talab lill-bdiewa biex jaħdmu iżjed u jkattru iżjed il-produzzjoni ta' l-ikel sakemm iż-żmenijiet jitjiebu iżjed u fl-aħħar ikollna r-Rebħa l-Kbira fuq l-għadu. Huwa tkellem ukoll fuq il-progress tal-gwerra u qalilhom illi kieku ma kienx ix-xogħol għalenija li għamilna, l-iżjed fiż-żmenijiet mudlama tal-gwerra, ma konniex naslu biex intejbu l-qagħda tagħna kif inhi l-lum, u ma konniex nistgħu niksbu r-rebħiet li s'issa rbaħna. Huwa qalilhom illi fir-rebħa tat-Tmien Armata illi għamlet minn El Alamein sat-Tuneżija kollha, il Gżira tagħna ħadet sehem, u kull Malti għandu l-ġieħ illi jgħożż din ir-rebħa għas-sehem li aħna l-Maltin ħadna. Huwa tkellem ukoll fuq il-"films" li kienu sa jaraw u fost kollox il Gabra l Kbira tal Qmuħ li hu 'film' tal-biedja u magħmul apposta biex ihejji lill-bdiewa ta' Malta jaħdmu kemm jifilħu u ma jħallux raba' żdingat.

L-Onor. Kurunell Strickland tkellem wara s-Sur Zarb u qal lill-bdiewa illi l-Gvern dis-sena, bħas-sena l-oħra, bi-ħsiebu jieħu taħt idejh il-qmuħ u li hija ħaġa xierqa li jagħmel hekk fiż-żmenijiet tal-gwerra bħal dawn li qegħdin ngħixu fihom. Malli deher il-Kurunell Strickland, li did-darba kien liebes pajżan, ġie milqugħ b'ċapċip kbir. Warajh tkellem is-Sur Karm Zammit Marmarà, M.B.E., li huwa s-Segretarju Generali tal-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa Huwa fisser fuq il-prezzijiet u s-swieq ta' Malta u talab lill-bdiewa li jagħmlu attenzjoni kbira fl-ippakkjar u fil-mili tal-prodotti tagħhom, u ssokta jfisser fit-tul il-ħtieġa tal-għaqdiet f'Malta, l-iktar tal-bdiewa.

Warajh tkellem is-Sur Karm Attard, bidwi minn Haż-Żebbuġ. Din hija l-ewwel darba li bidwi, f'dawn il-wirjiet, tala' fuq il-palk ikellem lill-bdiewa oħra bħalu. Karmnu Attard, li huwa magħruf sewwa mill-bdiewa, qalilhom li "għalkemm qegħdin tarawni bil-ġlekk jiena bidwi bħalkom, u rrid inkellimkom fuq il-ħtieġa li aħna l-bdiewa għandna nkunu magħqudin ħaġa waħda, mhux biss issa, fi żmien il-gwerra, biex inkabbru l-ikel għall-ħajja tan-nies ta' dawn il-Gżejjer, imma wkoll wara l-gwerra biex ikollna għal dak iż-żmien mixtieq li għad jiġi, li ngħixu lkoll kif inhu xieraq". Huwa ssokta jgħid: "Jiena għall-ewwel kont kuntrarju għal kull ħaġa, imma l-lum inħoss, ta' bidwi li jien, illi kieku ma kenitx il-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa f'dawn iż-żmenijiet ta' tbatija u ta' kriżi kieku ma konniex nimxu hekk il quddiem bħal ma mxejna."

Il-wirja ta' "films" illi kien fiha "Il-Gabra l-Kbira tal-Qmuħ", l-"Eqqel Battalja ta' Convoy għal Malta", "It-Tbattil ta' Stalingrad", "Daqqa ta' Għajn mit-Tbattil ta' Dunkirk fil-1940, sal-Mareth Line", kif ukoll il-"Malta G.C.", kollha mfissrin bil-Malti, kienu milqugħin wisq tajjeb mill-bdiewa. Illi dawn in-nies tgħaxxqu b'dak li semgħu u li raw kont tista' taqrah f'wiċċhom huma u ħerġin mit-Teatru Buckingham. Huma kienu kollha daħkana, u ċ-ċapċip ta' l-idejn donnu li ma riedx jaqta' malli spiċċa l-Innu tar-Re.

Fost il-kotra ta' nies li kien hemm, dehru wkoll is-Sur V. Dillon, R.P.O. tal-Kottonera, is-Sur G. Axaq, P.O. Żabbar, u s-Sur Said, Uffiċjal Distrettwali tal-Biedja ta' Haż-Żabbar.

IS-SWIEQ TAL-PRODOTTI TAL-BIEDJA

(Jissokta mill-faċċata 1)

ta' prodotti li jinħtieġu għal dak is-suq li fih bi ħsiebna nbigħuhom, u li ma nħalltux kwalità ma' oħra, razza ma' oħra, *jew daqs ma' ieħor*. Dan hu s-segriet tas-suċċess fis-swieq ta' barra, u meta aħna nifhmu **dan il-pont inkunu** mxejna pass il quddiem li hi ħaġa wisq importanti. Dan hu l-bidu li fuqu għandna nimxu għall-prodotti kollha tar-raba'. B'riħet il-għażla u t-tqassim tad-daqsijiet differenti u tal-kwalità tal-prodotti, l-esportazzjoni tagħhom issir aktar faċli u x-xerrej ikun jaf x'inhu jixtri.

Barra mill-vantaġġi kbar li dan iġib fin-negozju u, direttament lin-neguzjanti, il-għażla tal-prodotti u t-tqassim tagħhom f'daqsijiet differenti, jgħinu wkoll billi b'hekk il-bidwi jiġi mħallas bi prezzijiet tajba għall-prodotti tajba, iqanqlu l-produzzjoni u jġiegħlu lill-bidwi jieħu iżjed interess biex jikkultiva l-aħjar prodotti. In-neguzjanti jistgħu jgħinu ħafna b'hekk, iżda l-ewwel għażla u tqassim isiru fir-raba' fejn taħlit m'għandu jsir qatt. Il-bdiewa għadhom ma jafux x'jiġifieri tqassim ta' prodotti fi klassijiet, iżda malajr jindunaw kemm ġid tfisser għalihom din il-ħaġa meta jibdew jagħmluha bil-qligħ li jkun jirrendilhom wisq iktar. Nieħdu bħala eżempju kaxxa lariġ. Jekk wieħed irid jixtri lariġ tad-demm tal-"prima kwalità", dan jista'

> **X'GHANDI NAGHMEL BIEX IKOLLI 25 RATAL LAHAM BARRANI FIS-SENA?**
>
> **Għandi niftakar illi l-fniek jistgħu jinżammu fl-iċken bitħa jew ġnien u ż-żrameġ minn fenka waħda jistgħu jagħtuni millinqas 25 ratal ta' laħam sustanzjuż u bnin fis-sena, barra mis-soltu laħam tar-razzjon. Jien nista' nkun naf ukoll minn għand il-Konsultur tat-Torbija tal-Fniek, il-Qasam tal-Għammieri, il-Marsa, dwar l-aħjar mezz biex inrabbi l-fniek kif ukoll dwar il-Proġett tal-Gvern għall-Fniek tar-Razza.**

jixtri kaxxa u jaf żgur li jsib fiha x-xorta u d-daqs li jrid. Jekk irid kaxxa ta' prezz irħas, jista' jixtri dik tas-"sekonda kwalità", iżda jaf dejjem li fiha għandu dik il-kwalità li jrid, u li l-frott kollu hu tat-tieni daqs, u ta' razza waħda. B'hekk ikun qiegħed iħallas prezz skond il-kwalità li jrid jixtri. Dan l-eżempju jibqa' tajjeb għal kull kwalità ta' prodotti, bħal patata, tadam, eċċ. Il-bidwi u n-neguzjant jafu tajjeb li meta l-prodott hu mħallat, ix-xerrej qatt ma jħares lejn it-tajjeb li jkun hemm fil-partita, iżda biss lejn it-taħlit, l-irqiq u l-mimsus mill-mard li jkun hemm, u għalhekk joffri prezz baxx.

Pont ieħor ta' importanza hu dak li, f'ċerti prodotti dak li hu tal-'prima kwalità' f'pajjiż, jista' jkun ikkalkulat b'tas-"sekonda kwalità" f'pajjiż ieħor. Bħala eżempju ta' ta' dan—biex aħjar jifhem il-bidwi—nistgħu nsemmu l-kas tal-patata. F'pajjiżna aħna nħarsu lejn id-daqs kbir tal-patata—nitolbu patata għall-forn, u iktar ma tkun kbira iktar napprezzawha. Mhux hekk f'pajjiżi oħra fejn jitolbu patata lixxa u ta' daqs mezzan. Fl-Olanda jridu patata ċatta ta' qatgħa safra; fl-Ingilterra jridu patata romblija ta' qatgħa bajda. Dak li hu tajjeb għal pajjiż, jista' ma jkunx tajjeb għal pajjiż ieħor. Għaldaqstant fil-kultivazzjoni u mili ta' prodotti jeħtieġ inkunu nafu għal-liema pajjiż qegħdin nikkultivaw u nimlew. Ikun liema jkun is-suq, ħaġa tajba hemm tajjeb, u din hi li *t-tqassim tad-daqsijiet hu apprezzat fi kwalunkwe suq*, saħansitra hawn Malta.

Biex naqta' dan is-suġġett fil-qasir, jiena nista' ngħid dan: f'pajjiżi oħra l-aqwa neguzjanti u l-aqwa rjus tal-biedja qegħdin jaħdmu mingħajr mistrieħ biex javanzaw il-biedja u jsibu swieq ġodda. Il-bidwi ta' pajjiżna ma jistax iħalli dan il-progress isir mingħajr ma jieħu sehem fih. Ma jservi xejn li jpoġġi fuq il-ħajt tal-għalqa bilqiegħda jew fir-razzett u jgħid: "dak li kien tajjeb għan-nannu tajjeb għalija". Fid-dinja l-lum il-fabbriki kbar kellhom iwarrbu l-makni antiki li kellhom u jaħdmu b'makni ġodda u b'metodi ġodda. Fil-biedja l-lum jeħtieġ ukoll li nikkunsidraw u nifhmu b'moħħna miftuħ il-metodi ġodda li jinħtieġu għall-kultivazzjoni u l-bejgħ tal-prodotti. Il-bidwi li jaħdem ir-raba' bħal ma kienu jaħdmuh l-antiki, ma hemmx post iżjed għalih fid-dinja tal-lum.

AVVIŻI

XTIELI TAL-HAXIX GHALL-BEJGH. — Fil-Qasam tal-Għammieri, bħalissa hemm għall-bejgħ xtieli tal-Pastard tal-Ħarifa. Kaboċċi Mfelfla (Savoy), u Tuffieħ tadam bil-prezz ta' xelin il-mija. Hemm ukoll xtieli tal-Gdur bid-9d. il-mija u Ħass bis-6d. il-mija.

ĠWIEŻ GHALL-BHEJJEN TAX-XOGHOL. — Iż-żmien tat-tqassim tar-razzjon tal-ġwież għall-bhejjem tar-razza taż-żwiemel u baqar tax-xogħol jibda mill-15 ta' dan ix-xahar u jagħlaq fil-15 ta' Lulju. Ir-razzjon tal-ġwież jitqassam hekk:— **Rtal ta' Xgħir:** Żiemel, 185; Bagħal, 175; Mezzu Kavallu, 145; Pony, 80; Ħmar, 55; Baqra tax-xogħol 150.

GHOTI TA' FLUS LURA DWAR IŻ-ŻERRIEGHA TAL-PATATA. — Wara l-15 ta' dan ix-xahar ma tkun ik-kalkulata ebda talba għall-għoti ta' flus lura li jkunu tħall-su għaż-żerriegħa tal-patata ma' tul dan l-istaġun ta' tqassim tal-patata.

TORBIJA TA' FNIEK. — In-numru ta' fenkiet li tgħammru bla ħlas fil-Postijiet tal-Fniek tar-Razza f'Malta u Għawdex ma' tul l-aħħar tliet xhur, huwa dan: Jannar, 1701; Frar, 1769; Marzu, 1809; b'kollox tgħammru 5,279, li meta tikkalkula li f'kull boton, ikun hemm, minn ras għal ras, 6 żrameġ, dawn jagħtu b'kollox in-numru ta' 26,774 żarmuġ.

Kull min għandu fenkiet imċappsin bil-marda tal-infjammazzjoni fin-natura tagħhom, issa jista' jġibhom fil-Qasam tal-Għammieri fejn dawn jiġu ikkurati b'xejn. Generalment il fenkiet ifiequ minn din il-marda għal kollox f'4 jew 7 ijiem.

BEJGH TA' ŻRIERAGH U XTIELI. — Żrieragħ f'pakketti ta' ċertu numru ta' ħaxix li jinsab fil-Gżira jinxtraw minn dawn il-postijiet, li huma: Il-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri; il-Ħanut taż-Żrieragħ u Xtieli, 695, Trieq ir-Rjali, il-Ħamrun; il-Posta tal-Gvern, is-Suq tal-Belt; is-Suprastant tal-Għalqa (mqassma f'Gonot), Triqa Sant'In-jazju, San Ġiljan; l-Uffiċċju tal-Gonna Pubbliċi, Sant'Anton; il-Postijiet tal-Fniek tar-Razza, in-Naxxar, San Pawl il-Baħar, u r-Rabat u l-Gonna Luqa Briffa, iż-Żejtun; l-Uffiċċju tal-Biedja, ir-Rabat, Għawdex; l-Uffiċjali Distrettwali tal-Biedja, is-Sur Louis Darmanin, 132, Trieq Braret, B'kara; u s-Sur E. Bajada, Trieq il-Kostituzzjoni, il-Mosta.

Xtieli u demel artifiċjali jistgħu jittieħdu m'll-Qasam tal-Gvern, mill-Ħanut taż-Żrieragħ u Xtieli, il-Ħamrun, mill-Posta tas-Suq tal-Belt u mill-Għalqa, imqassma f'Gonot, San Ġiljan. Ix-xtieli ta' l-istaġun jistgħu jittieħdu dejjem bejn il-ħin ta-8 a' fil-għodu u l-5 a' fil-għaxija mill-Qasam tal-Gvern. Jistgħu jingħataw ukoll minn postijiet oħra wara li wieħed jordnahom minn qabel.

SULFAT TA' L-AMMONJA GHALL-KABOĊĊI MFEL-FLA. — Id-Dipartiment tal-Biedja qiegħed iħajjar lill-bdiewa biex jikkuntrattaw mal-Gvern għall-koltivazzjoni u appalti ta' Kaboċċi Mfelfla (Savoy). Lil dawk il-bdiewa li jagħmlu kuntratt mal-Gvern jingħata 50 ratal Sul-fat ta' l-Ammonja għal kull tomna kaboċċi mfelfla li jikkuntrattaw għaliha. Il-prezz tas-Sulfat ta' l-Ammonja huwa 6d. ir-ratal.

HAXIX GHAL MIN GHANDU FNIEK U ANNIMALI OHRA. — Fil-Qasam tal-Għammieri hemm għall-bejgħ bi 3d. il-wiżna kwantitajiet ta' skart ta' ħxejjex tar-raba' u ta' ħxejjex oħra tajjeb għall-għalf tal-fniek u ta' annimali oħra. Min ikun irid jixtri jista' jmur drtt għand l-Inkari-kat ta' l-Ortikultura, l-Għammieri, il-Marsa.

SERQ TA' LARINĠ MINN ĠONNA PRIVATI.—Fran-ġisku Vella, "Ta' Madrallu", li joqgħod Nru. 67, Trieq ir-Rnella, il-Kalkara, dan l-aħħar weħel 18-il-xahar priġune-rija b'*lavuri forzati* talli seraq il-larinġ minn ġnien il-Mosta. Inwissu lil dawk li għandhom il-għada jisirqu illi qiegħed jittieħed l-akbar kalklu ta' serq ta' ħaxix u frott mill-egħlieqi u min jinqabad għandu għalhekk jistenna li jeħel pieni ħorox.

TILQIM TA' MAJJALI. — Minn nhar it-Tnejn, il-10 ta' dan ix-xahar, inbeda t-tilqim tal-majjali kontra l-marda ta' l-Iskorfini. Dawk kollha li għandhom il-majjali ikollhom avviż tal-ġurnata u ħin meta t-Tabib tal-Biċċerija se jiġi għandhom ilaqqmilhom il-majjali. Dawk li jiġihom dan l-avviż huma mitlubin li jistennew lit-Tabib tal-Biċċerija fil-ġurnata u ħin li jkun hemm imsemmi fl-avviż biex ma jkunx hemm telfien ta' żmien u x-xogħol jitħaffef.

PITROLJU JEW PETROL GHAT-TISQIJA TA' L-AGRUMI. — Id-Dipartiment tal-Biedja ħareġ avviż biex dawk in-nies li għandhom is-siġar tal-larinġ jew siġar oħra tal-agrumi u jixtiequ jitolbu l-pitrolju jew il-petrol biex jippumpjaw l-ilma għat-tisqija ta' dawn is-siġar jagħmlu dikjarazzjoni fl-Uffiċċju tal-Biedja td-Distrett tagħhom sa nhar il-Ħadd, is-16 ta' dan ix-xahar.

TQASSIM SPEĊJALI TA' HAXIX. — Sakemm joħroġ avviż ieħor sa jkun hemm dan it-tqassim speċjali ta' ħaxix fil-ġranet u fil-postijiet imsemmijin hawn taħt, li huma:— **Il-Ħamis:** Lija, Attard, Balzan, Msida, il-Gżira. **Il-Ġimgħa:** Il-Belt, Furjana, Pietà, Sliema, San Ġiljan, Birkirkara. **Is-Sibt:** Ħamrun. **Il-Ħadd:** Rabat, Mosta, Naxxar, Għar-għur. Dawk il-bejjiegħa tal-ħaxix li għandhom il-liċenza jbigħu f'dawn il-postijiet huma mitlubin li jmorru fl-Imħażen **tal-Ħaxix tad-Distrett** tagħhom fil-ħin tas-soltu biex jiġbru l-ħaxix tagħhom.

TAHDITA BEJN PEPPI U TONI

(IL-BUDEBBUS)

PEPPI—X'hemm Ton, kif aħna?

TONI—X'minnek Pepp? Għaddejt minn ħdejn il-għalqa tie-għek u ndunajt li għadek rasek iebsa dwar dak il budebbus. Jiġifieri qlajt il-ful u l-budebbus ħallejtu hemm biex iżerragħ u jerġa' jimlielek ir-raba' sena oħra.

PEPPI U x'jimla jimla, rasek! Jekk jien għandi raba' minnu jagħmel il-budebbus.

TONI — Il-budibbus jiġi miż-żerriegħa u pjanta waħda jekk titħalla fil-għalqa twassal ma' l-1,500 żerriegħa, jiġi-fieri li għal kull budibbus wieħed li tħalli din is-sena tkun qiegħed tiżra' dwar 1,500 sena oħra.

PEPPI—U ħallini, Pepp, terġax tibdieli bil-ħmerijiet ta' rasek—jien il-barba dejjem kien igħidli illi l-budib-bus joħroġ mill-fula.

TONI.—Ib... kont ser ingħidlek mnejn joħroġ! Inti taħseb li joħroġ mill-fula; iżda l-budebbus hu pjanta paras-sita u allura ma jistax igħix waħdu......

PEPPI.—Tibdiex tkellimni bit-Taljan, għax tiksirli għonqi, Ton......

TONI.—Jiena ma kellimtikx bit-Taljan... Parassita tfisser li jgħix minn fuq dahar ħaddieħor. Jiġifieri meta jin-bet, jekk sa xi jiem ma jsibx il-pjanta tal-miżwet li minnha jgħix, allura jmut.

PEPPI.—U kif isibha allura?

TONI.—Malli ż-żerriegħa tinbet titfa' taħt il-wiċċ bħal għe-ruq irqiq, u jekk dan jiltaqa' mal-għerq tal-fula, jew tal-piżelli, dan jibda jersaq lejha, jitkebbeb ma' għe-ruqha u jibda jarda' s-sustanzi li jinħtieġlu minnha. Jekk inti tħallih fil-bidu waħdu dan ma jistax jgħix, ukoll jekk ikollu ħamrija tajba ħafna u mdemmla tajjeb, hu ma jistax jikseb minnha s-sustanzi li jin-ħtiġulu u għalhekk imut. Jinħtieġlu ta' bil-fors il-pjanta tal-miżwet.

PEPPI.—Imma allura x'nagħmel biex neqirdu?

TONI.—L-ewwelnett, agħqlgħu mill-għeruq malli tinduna bih, u malli taqilgħu aħarqu, għax hu tant ruħu ħoxna li jekk taqilgħu u titfgħu fuq il-ħajt tal-għal-qa, dan jibqa' għal xi żmien jarda' minn nnifsu u jwassal iż-żerriegħa.

PEPPI.—Ma nafx, ma nafx... Inti dejjem trid tbellagħli xi waħda... Ix-xahar l-ieħor ukoll għedtli li l-Franċiżi ħadu l-Marsa u mbagħad mort u nsib l-isbaħ pro-dotti hemmhekk...

TONI.—X'Marsa ta' ruħ ommok...... Gebel Mansour kont għedtlek jien.

PEPPI.—Insomma, ma nafx...... Jien nipprova naqla' dan l-imbierek ta' budebbus u nara kif immur. Saħħa Ton.

TONI.—Saħħa Pepp, u agħmel l-għaqal taf!